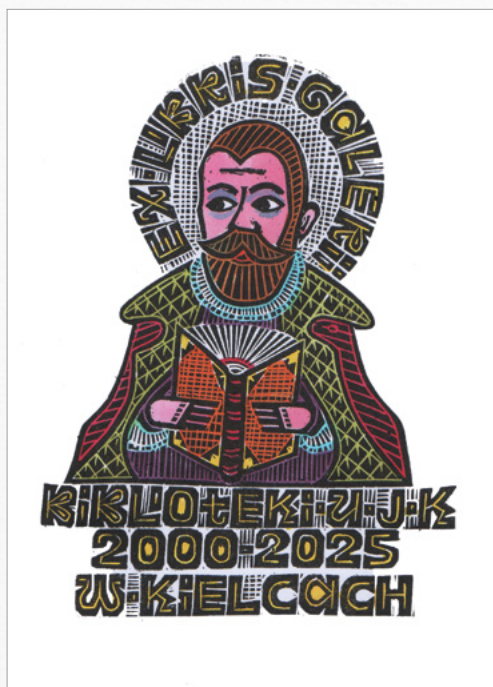

BAŚNIOWY ŚWIAT
JULIUSZA SZCZĘSNEGO
BATURY
W EKSLIBRISIE I MAŁEJ GRAFICE

KATALOG WYSTAWY

BAŚNIOWY ŚWIAT
JULIUSZA SZCZĘSNEGO
BATURY
W EKSLIBRISIE I MAŁEJ GRAFICE

KATALOG WYSTAWY

Niniejsze wydawnictwo wraz z wystawą w Galerii Biblioteki Uniwersyteckiej w Kielcach składają się na wydarzenie pt. „Baśniowy świat Juliusza Szczęsnego Batury w ekslibrisie i małej grafice”, wpisujące się w jubileusz 25-lecia Galerii Uniwersyteckiej.

Czas trwania wystawy: 11 marca–7 kwietnia 2026 r.

Kurator wystawy: Aneta Tkacz

Wybór prac i przygotowanie wystawy: Ewa Brąś, Aleksandra Brzoza, Justyna Regulska, Aneta Tkacz

Skład i opracowanie graficzne: Anita Zuba

Opracowanie i redakcja: Aneta Tkacz

Wydawca:

Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach

ul. Uniwersytecka 19, 25–406 Kielce

www.buk.ujk.edu.pl

© Copyright: Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach

ISBN: 978-83-976491-2-5

Druk i oprawa: Oficyna poligraficzna Apla Sp.j.

Nakład: 200 egz.

Reprodukcja na okładce: Ex libris Galerii Biblioteki U.J.K. (Uniwersytetu Jana Kochanowskiego) w Kielcach 2000–2025, x6+col, 99 x 80 mm

Kielce 2026

SŁOWO OD AUTORA

Całe swoje życie, z pięcioletnią przerwą na studia w Białymstoku, przeżyłem w Augustowie. Pracowałem jako nauczyciel plastyki. Kilka lat dojeżdżałem do pracy do Suwałk. W dzieciństwie marzyłem, że zostanę wielkim malarzem. Z zapalem, plakatówkami, malowałem wszystko, co wydawało mi się ważne: historyczne sceny batalistyczne, obrazy z życia dzieci i starszuchów, wspomnienia z wakacji na wsi. Wygrywałem konkursy plastyczne. W 1963 roku na wystawie UNESCO w Berlinie otrzymałem brązowy medal. Trzy lata później byłem laureatem ogólnopolskiego konkursu na Tysiąclecie Państwa Polskiego. Po drugim roku liceum zakwalifikowałem się na wakacyjny kurs na ASP w Warszawie. Później nie zdałem egzaminów wstępnych na grafikę i na historię sztuki. Dostałem się na studia matematyczne w Białymstoku, gdzie stopniowo zacząłem sobie nieźle radzić. Kończyłem je kursem indywidualnym.

Potem nastąpił kryzys. Porzuciłem matematykę. Wróciłem do Augustowa. Przypomniałem sobie o zdolnościach plastycznych. Robiłem ekspresyjne linoryty symboliczne i baśniowe. Poznałem kilku ludzi, którzy mną pokierowali: Zdzisława Jaroszka z BWA w Suwałkach, Jana Leończuka z Książnicy Podlaskiej w Białymstoku, profesora Andrzeja Strumiłłę (osiadł w pobliskiej Maćkowej Rudzie), który mnie polecił Zbigniewowi Rychlickiemu z Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia”. Zilustrowałem wtedy kilka książek. Przy tej okazji przestudiowałem mitologię ludów Zachodniej Afryki i historię Węgier. Interesowałem się artystami nieprofesjonalnymi i ich twórczością. Czytałem takie pisma jak „Polska Sztuka Ludowa” i „Polska Sztuka Ludowa. Konteksty”. Śledziłem wypowiedzi profesora Aleksandra Jackowskiego. Interesowały mnie wtedy baśnie, legendy, wierzenia, tradycje i religie różnych ludów w różnych epokach. Inspirowałem się drzeworytem ludowym. A gdy żona urodziła dwoje dzieci, zacząłem przetwarzać dziecięce rysunki – łączyłem tusze i akryle na papierze. Co roku robiłem nowe nakłady graficznych pocztówek świątecznych.

Ekslibris w mojej twórczości pojawił się około 1980 roku. Z czasem zdominował moją twórczość. Do dzisiaj w technice linorytu lub plastykorytu wykonałem ponad 1900 znaków książkowych, większość w duchu żartu graficznego – „z przymrużeniem oka”. Były one tworzone najczęściej bezinteresownie, z potrzeby pocucia sensu życia lub z potrzeby wychodzenia z osamotnienia. W miarę przybywania nowych prac, pokazywałem je głównie w trzech miejscach po kilka razy: w Widzewskiej Galerii Ekslibrisu w Łodzi u M. Z. Wojalskiego, w Warszawskiej Galerii Ekslibrisu w Warszawie na Ochocie u J. Saffarini i M. Witaka, i w Galerii Ekslibrisu D. K. „Podgórze” u A. Znamirońskiego w Krakowie. W późniejszym czasie w Galerii Ekslibrisu kilka wystaw zorganizował mi J. Owczarek. Po tych prezentacjach całość przekazywałem nieodpłatnie do zasobów wymienionych galerii.

Korespondowałem z twórcami ekslibrisów w świecie. Na drodze wymiany, dzięki ich życzliwości, zebrałem sporą kolekcję. W Augustowie i w Suwałkach prezentowałem dorobek tych grafików. Organizowałem też wystawy twórczości dziecięcej, współorganizowałem konkursy na ekslibris dziecięcy i młodzieżowy. Wspomniane zbiory są teraz własnością Muzeum Ziemi Augustowskiej w Augustowie i Książnicy Podlaskiej w Białymstoku.

Większość polskich twórców ekslibrisów szukało uznania na Zachodzie, więc, może przez przekorę, wybrałem przeciwny kierunek – Wschód. Miałem kilka wystaw na Litwie (Druskieniki, Kupiszki, Wilno), dwie wystawy w Kazachstanie (Aktobe) i dwie wystawy na Ukrainie (Iwano-Frankiwno/Stanisławów). W podróżach do tych miejsc towarzyszyła mi żona Blanka – twórczyni dziecięcego teatru lalkowego „Bajama”. Stamtąd przywoziliśmy wrażenia, pamięć spotkań z ludźmi, ciekawe spostrzeżenia i inspiracje.

Z wiekiem przychodzi refleksja: Może lepiej byłoby robić mniej prac i nie tak prostych – „niekonkursowych”. Trzymałem się zasady, że ekslibris powinien być znakiem graficznym, a nie bogatą, technicznie doskonałą i skomplikowaną ilustracją z dodanymi napisami. W ekslibrisie dostrzegam szczególną wartość – ta mała grafika robiona jest z myślą o konkretnym odbiorcy: właścicieli księgozbioru lub konkretnej instytucji. To go wyróżnia na tle dzieł plastycznych tworzonych często dla odbiorców anonimowych („dla wszystkich i dla nikogo”).

SZTUKA, KTÓRA UCZY, BAWI I WZRUSZA

Moje pierwsze spotkanie z Juliuszem Szczęsnym Baturą miało miejsce we wrześniu 2025 r. podczas Zjazdu Artystów i Kolekcjonerów w Muzeum Zamkowym w Malborku w przeddzień uroczystej Gali wręczenia nagród Międzynarodowego Biennale Exlibrisu Współczesnego. Tamtego dnia przy stolicku stał autor niniejszej wystawy ze stosikiem kolorowych prac ułożonych w kartonowych teczkach. Nie przypuszczałam, że to spotkanie zaprowadzi mnie do świata baśniowych historii i umożliwi poznanie drogi artystycznej tego znakomitego twórcy. Podczas uroczystej Gali w przyziemiu Karwanu Juliusz Szczęsny Batura otrzymał Nagrodę Towarzystwa Bibliofilów Polskich za całokształt działalności ekslibrisowej. Tego dnia przyszła myśl, żeby Biblioteka Uniwersytecka w Kielcach uczciła sukces Artysty z Podlasia, organizując wystawę, która jednocześnie byłaby okazją do świętowania jubileuszu 25-lecia działalności Galerii Uniwersyteckiej. Tematyka ekslibrisu jest w tym roku akademickim szczególnie, bo związana z wystawą kolekcjonerską Barbary Katarzyny i Czesława Erberów. Wernisaż odbył się w listopadzie 2000 roku i zainaugurował działalność Galerii Akademickiej w Bibliotece Głównej Akademii Świętokrzyskiej. Erberowie byli m. in. kolekcjonerami ekslibrisu i rzeźby ludowej, ludźmi zasłużonymi dla badań nad książką i kulturą Kielecczyzny. Po upływie 25 lat swoją twórczość w dziedzinie ekslibrisu prezentuje artysta, który postawą i wypracowanym stylem przywraca utraconą pozycję ekslibrisów jako znaków własnościowych książki. Wystawa ma na celu przybliżyć Jego bogaty dorobek społeczności akademickiej, kieleckim artystom i pasjonatom małej formy graficznej.

Po raz pierwszy Artysta zetknął się z ekslibrisem za sprawą swojego ojca, który przy użyciu linoleum odbił rysunek farbą plakatową na papierze. Niedostatek materiałów i narzędzi sprawił, że Juliusz Batura zaczął tworzyć grafikę na skrawkach płytek PCV, z wykorzystaniem narzędzi wykonywanych własnoręcznie. Dalsza droga zawodowa i artystyczna była długa i niełatwa. Artysta wkrótce wypracował całkowicie niezależny styl i techniczne maniery, którym jest wierny do dziś. Stworzył blisko dwa tysiące znaków graficznych

dla różnych instytucji i ludzi ze środowiska akademickiego i naukowego, dla przedstawicieli kultury, sztuki, sportu, polityki. Liczne są ekslibrisy dedykowane dla rodziny i przyjaciół, dla ludzi, których poznawał w trakcie udziału w wystawach w kraju i za granicą, szczególnie na Litwie i w Kazachstanie. Często powstają one na pamiątkę spotkań lub jako prezent na urodziny lub imieniny. Mnóstwo prac poświęca swojej żonie Blance. Nie brakuje także ekslibrisów upamiętniających ważne wydarzenia historyczne i jubileuszowe. W twórczości Batury dostrzega się potrzebę nieustannego tworzenia i kontaktu z ludźmi. Artysta motywuje swoją pracę potrzebą „wyrwania się z samotnienia”. Jego ekslibrisy wyrażają wyjątkową osobowość właściciela i nie odchodzą od symboliki oraz klasycznej estetyki i alegorii.

Wystawa obejmuje około 200 ekslibrisów i małych form graficznych i stanowi przekrój działalności poczynawszy od lat 90-tych, kiedy zauważa się początek aktywności głównie na polu działań ekslibrisowych. Początkowo tworzył linoryty jednobarwne (x3), potem także dwubarwne (x3/2), a następnie plastykoryty (x6). Artysta unika nowatorskich technik, a dzięki zastosowaniu linorytu barwionego tuszem, nadaje grafikom malarskiego charakteru. Plastykoryty powstają ze stempli rytých w pleksiglasie, które są kolorowane farbami akwarelowymi (ekolina). Styl i esencjonalność może wynikać z wykształcenia matematycznego Juliusza Batury, dzięki temu konstrukcja dzieła jest połączeniem wyuczonych predyspozycji z umiejętnością budowania kompozycji i niezwykle bogatą wyobraźnią literacką. Grafiki nie są przesycane mnogością elementów, są wyraziste, bez przesadnej dosłowności, trójwymiarowości i głębi. Ograniczenia wynikające ze stosowanych surowców i narzędzi nie przeszkadzają jednak w dbałości o kunszt artystyczny. Artysta jest świadomy tych barier i w trakcie ponad czterdziestoletniej pracy twórczej nauczył się pokory i szacunku dla wielkich twórców, z którymi zetknął się podczas podróży po świecie.

Tematykę prac graficznych stanowią głównie odniesienia do tradycji ludowych, do legend i baśni (szczególnie podlaskich). Nie brakuje motywów biblijnych i historycznych, postaci z mitologii greckiej i celtyckiej, nawiązań do legend litewskich i opowieści o ludach bałtyckich. Batura podkreśla przywiązanie do rodzinnego pejzażu. W swoich ilustracjach nawiązuje do okolicznych rzek i jezior (Wigry, Szurpiły, Rospuda), a te skrywają baśniowe tajemnice

i mityczne stworzenia. Różnorodność tematyczna ukazuje współlistnienie człowieka i przyrody, wywołuje uczucia cudowności, tajemniczości i lekkości, ale też magii, grozy i podniosłości. Kobieta jest przedstawiana w otoczeniu mężczyzny, natury i muzyki, jako amazonka lub syrena. W obrazkowych historiach pojawiają się zwierzęta, wynalazki techniki, budowle, pojazdy, zabawki. Odnajdujemy w nich rozliczne koniki, koty, rybki, ptaki: sowy, żurawie, papugi. Wśród bohaterów są też skrzydlate anioły z instrumentami: lutnią, skrzypcami, fletem.

Sztuka Juliusza Szczęsnego Batury wzrusza i uczy, daje nadzieję i rozweśla, pobudza wyobraźnię, buduje historie i daje poczucie porządkowania świata – między innymi poprzez łączenie świata realnego z fantastycznym, jak gdyby autor szukał równowagi pomiędzy obszarem onirycznym i logicznym, a następnie przenosił fantastyczne historie na poziom uniwersalnych prawd o życiu.

Aneta Tkacz

Ex libris T.K. (Tadeusza Karabowicza), x3, 87 x 71 mm, 2013, op. 1151

Ex libris W. (Wojciecha) Batury, x3, 122 x 86 mm, 1997, op. 448

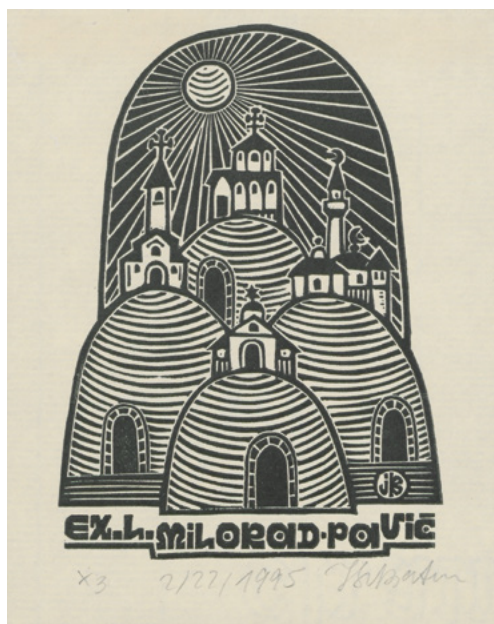
Ex libris Eli Lachowicz, x3, 103 x 62 mm, 2013, op. 1128

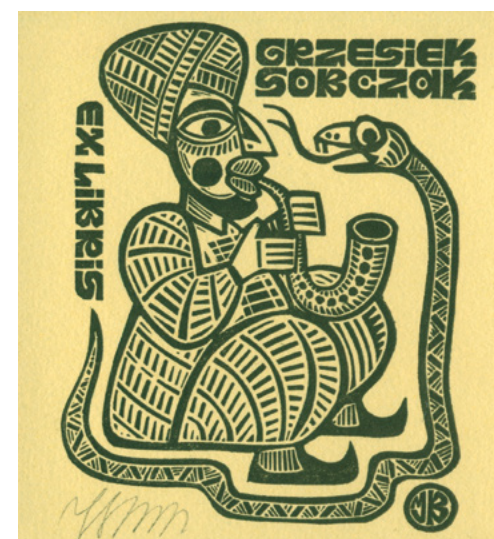
Ex libris Blanki Batury, x3, 109 x 75 mm, 2011, op. 1031

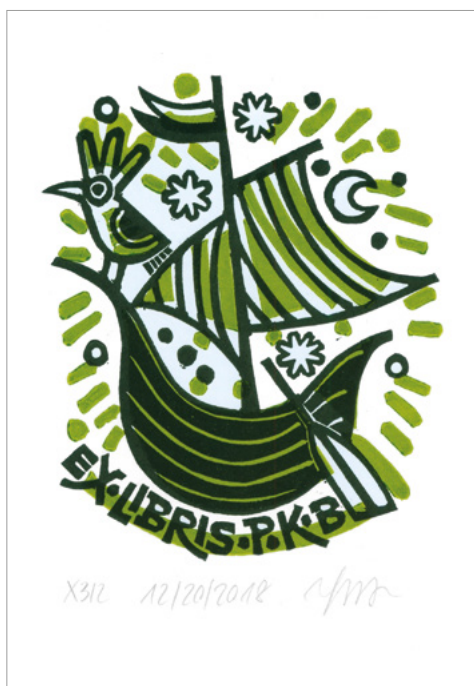
Ex libris A.Z. (Andrzeja Znamierowski), x3, 104 x 80 mm, 2008, op. 871

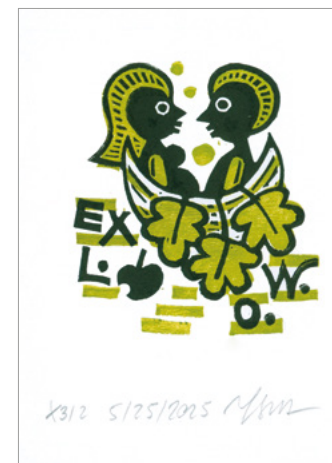
Ex l. Milorad Pavić, x3, 109 x 79 mm, 1995, op. 343

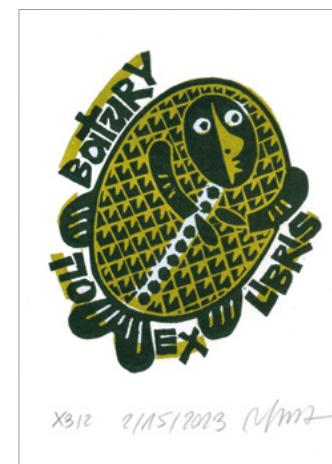
Ex libris Grzesiek Sobczak, x3, 93 x 72 mm, 1994, op. 280

Ex libris P.K.B. (Pawła Krzysztofa Batury), x3/2, 103 x 85 mm, 2018, op. 1390

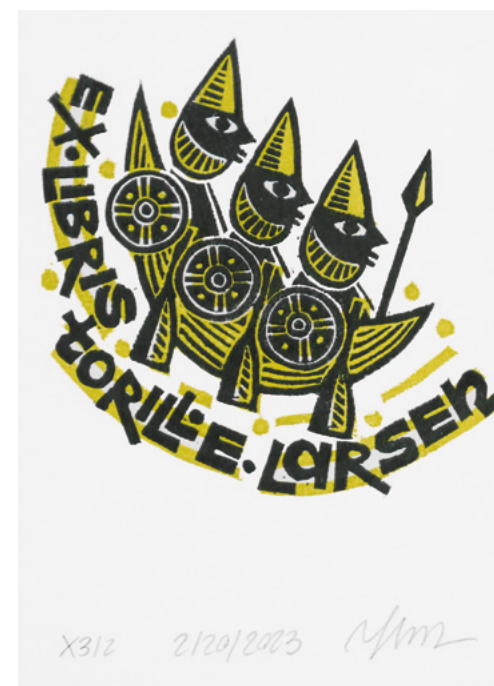

Ex I.W.O. (Włodzimierza Owczarzewego), x3/2, 70 x 64 mm, 2025, op. 1908
Ex libris Oli Batury, x3/2, 84 x 71 mm, 2023, op. 1730

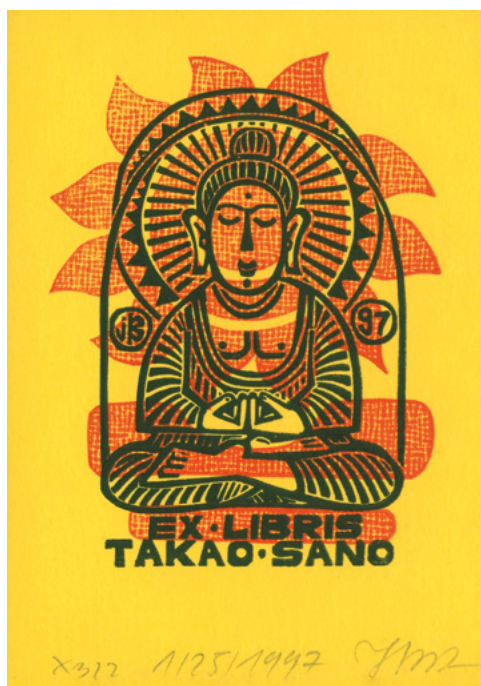

Ex I. J.D. (Józki Drozdowskiej), x3/2, 81 x 64 mm, 2021, op. 1493

Ex libris Torill E. (Elisabeth) Larsen, x3/2, 80 x 81 mm, 2023, op. 1712

Ex libris Takao Sano, x3/2, 106 x 80 mm, 1997, op. 460

Ex libris W. Ł. (Wandy Łuszyńskiej), x3/2, 92 x 87 mm, 1997, op. 464

Ex libris Mariano Moreno, G.E. Hudson, x3, 95 x 70 mm, 1996, op. 395

Ex libris Blanki Batury, x3/2, 80 x 82 mm, 1995, op. 369

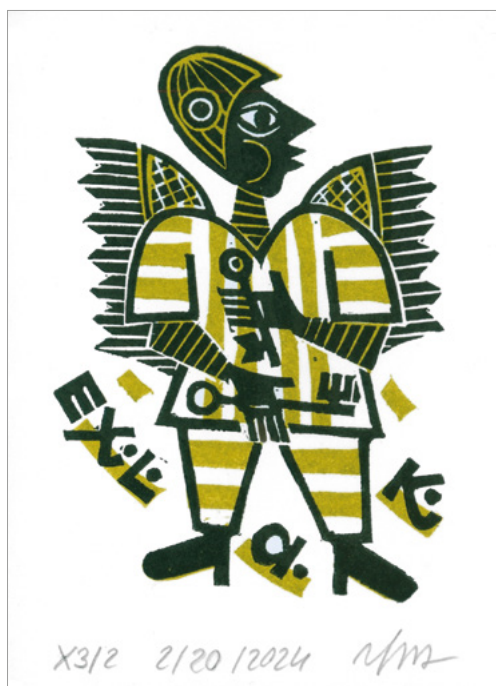

Ex libris Oli Batury, x3/2, 97 x 70 mm, 2016, op. 1289

Ex libris A.B.S. (Antosia Batury-Stopy), x3/2, 100 x 74 mm, 2016, op. 1287

Ex libris M. (Macieja) Ulasa, x3/2, 90 x 66 mm, 2022, op. 1635/2

Ex libris A.K. (Adama Krymskiego), x3/2, 99 x 70 mm, 2024, op. 1756

Ex libris T.M. (Tomasza Marksa), x3/2, 91 x 68 mm, 2021, op. 1585

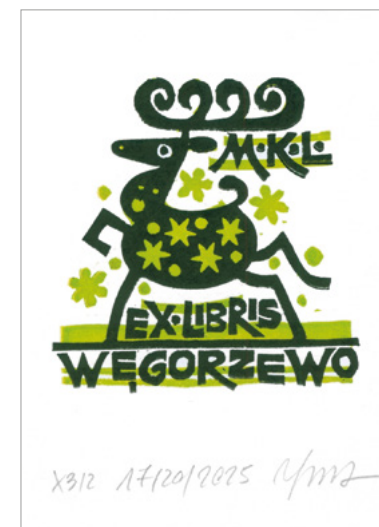
Ex libris Biblioteki Uniwersyteckiej w Kielcach, x6+col, 115 x 80 mm, 2026, op. 1938

Ex libris Tomasza M. (Michałowskiego), x3/2, 75 x 76 mm, 2023, op. 1741

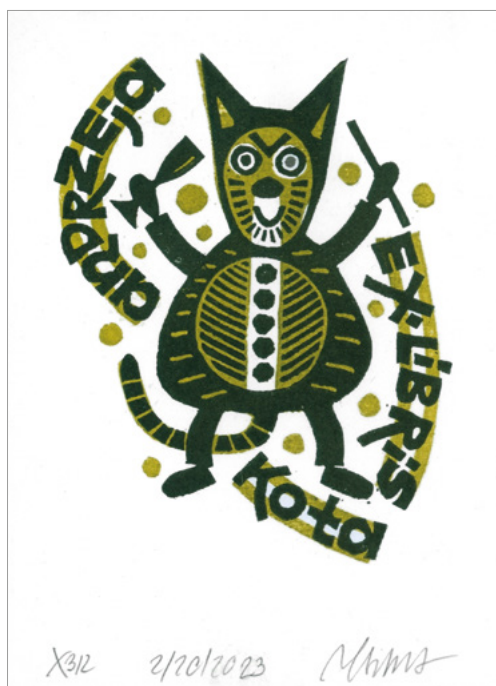
Ex libris Filharmonii Śląskiej w Katowicach, x6, 109 x 83 mm, 2003, op. 734

Ex libris M.K.L. (Muzeum Kultury Ludowej) Węgorzewo, x3/2, 70 x 69 mm, 2025, op. 1912

Ex libris Wiesi S. (Skurskiej), x3/2, 58 x 76 mm, 2025, op. 1882

Ex libris Andrzeja Kota, x3/2, 90 x 71 mm, 2023, op. 1734

Ex l. Wronów, x3/2, 99 x 70 mm, 2021, op. 1577

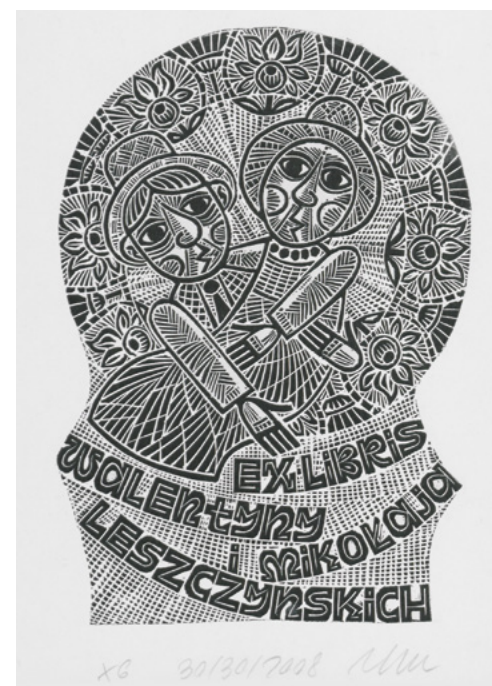
Ex libris Piotra Kielanowskiego, x6, 104 x 87 mm, 2007, op. 827

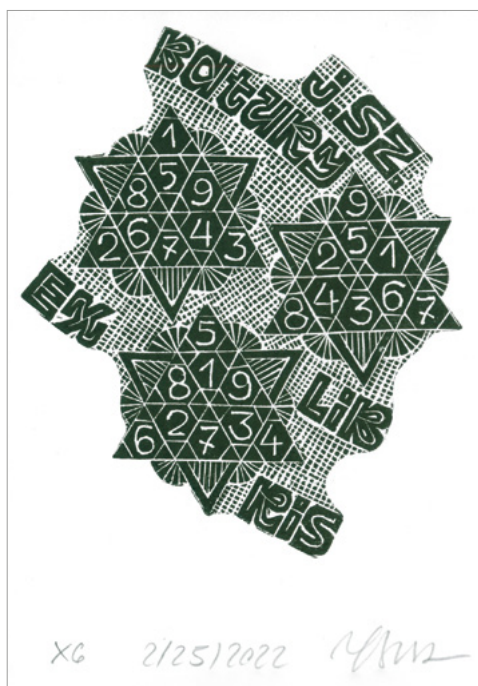
Ex libris Ewy Gutowskiej, x6, 92 x 84 mm, 2014, op. 1217

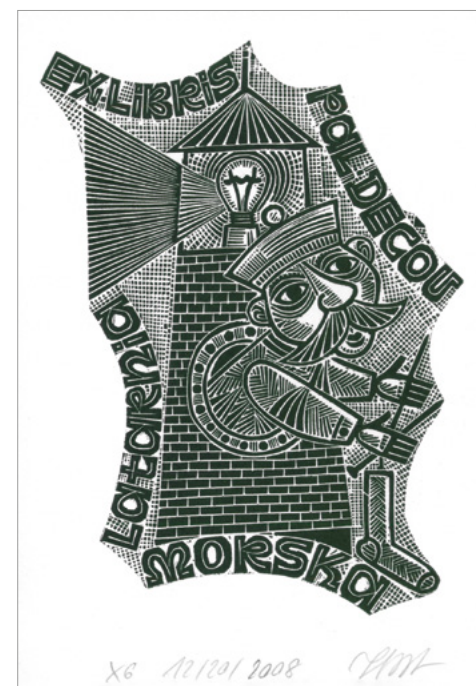
Ex libris ks. Pawła Śmigła, x6, 101 x 77 mm, 2017, op. 1305
 Ex libris Agnieszki Grajewskiej, x6, 96 x 74 mm, 2010, op. 921

Ex libris Walentyny i Mikołaja Leszczyńskich, x6, 87 x 126 mm, 2008, op. 860

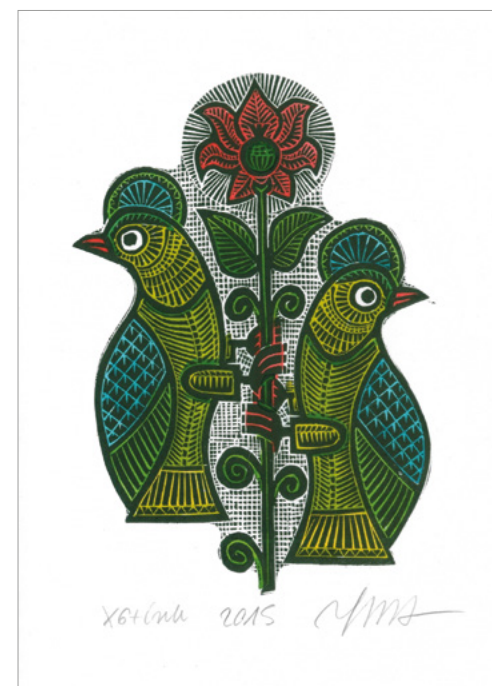
Ex libris J.Sz.B. (Juliusza Szczęsnego Batury), x6, 95 x 78 mm, 2022, op. 1660

Ex libris Pal Dečov, Latarnia Morska, x6, 126 x 92 mm, 2008, op. 857

Ex libris G.P. (Genadij Pugaczewski), x3/2, 92 x 69 mm, 2023, op. 1742

Ptaki i róża, x6+ink, 110 x 85 mm, 2015

Adam i Ewa, x6+ink, 102 x 90 mm, 2009

Jezusek, x6+ink, 85 x 63 mm, 2010

Kolarz (z baśni o Dorotce w krainie Oz), x6+ink, 103 x 77 mm, 2009

Anioł stróż rowerzystów, x6+ink, 120 x 90 mm, 2016

Bazyliszek, x6+ink, 95 x 80 mm, 2011
Słoń trąbalski, x6+ink, 79 x 92 mm, 2016/2017

Żuczek (z wiersza M. Konopnickiej), x6+ink, 87 x 86 mm, 2009

Wodnik Szuwarek, x6+ink, 93 x 60 mm, 2023

Jarmarczny konik, x6+ink, 90 x 75 mm, 2020

Pan Kot, x3, 95 x 65 mm, 2015

Aniołek posłaniec z listem, x6+ink, 80 x 80 mm, 2014

Cztery koty nocą, x3/2, 116 x 80 mm, 2006

Iwan z piórem Żarptaka, x3/2, 118 x 83 mm, 2005

x3+col 4/20/2025 R/MMS

x3+col 5/20/2025 R/MMS

x3+col 4/20/2025 R/MMS

x3+col 18/20/2025 R/MMS

Ajtvaras i Ragutis, x3+col, 100 x 100 mm, 2025

Egle i Žaltis (legenda litewska), x3+col, 100 x 100 mm, 2025

Legenda o wigierskiej siei, x3+col, 115 x 110 mm, 2025

Ortus z Jeziora Szurpiły, x3+col, 100 x 97 mm, 2025

Legenda turecka, x3, 150 x 150 mm, 1973

Legenda litewska, x3, 150 x 150 mm, 1993

Juliusz Szczęsny Batura urodził się w 1953 r. w Augustowie, gdzie nadal tworzy i mieszka. W 1977 r. obronił magisterium z matematyki na Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Od końca lat siedemdziesiątych zajmuje się grafiką. W 1986 r. uzyskał bezterminowe uprawnienia Ministerstwa Kultury i Sztuki do wykonywania zawodu artysty grafika. Na przełomie lat 80. i 90. ilustrował książki w Instytucie Wydawniczym „Nasza Księgarnia” i Instytucie Wydawniczym „Pax” w Warszawie oraz Krajowej Agencji Wydawniczej w Białymstoku. W Suwałkach i Augustowie organizował wystawy ekslibrisów twórców polskich i zagranicznych. Z jego inicjatywy odbyły się cztery edycje ogólnopolskiego konkursu na ekslibris dziecięcy im. Marii Konopnickiej w Suwałkach. Pracował w bibliotece Zespołu Szkół Zawodowych Nr 2 w Augustowie, ponadto jako instruktor plastyki w Młodzieżowych Domach Kultury w Augustowie i w Suwałkach oraz jako nauczyciel plastyki w Zespole Szkół Społecznych STO (Społecznego Towarzystwa Oświatowego) w Augustowie. Do 2007 roku tworzył kukiełki i scenografię Dziecięcego Twórczego Teatru Lalkowego „Bajama” przy APK (Augustowskich Placówkach Kultury), prowadzonego przez żonę Blankę. Wykonał ponad 1900 ekslibrisów. Brał udział w 160 wystawach zbiorowych. Zrealizował 60 wystaw indywidualnych w Polsce, na Litwie, na Ukrainie, w Kazachstanie i w Czechach. Podczas Międzynarodowego Biennale Ekslibrisu Współczesnego w 2025 roku otrzymał Nagrodę Specjalną Towarzystwa Bibliofilów Polskich za całokształt działalności ekslibrisowej. Artysta tworzy w technice linorytu iastykorytu. W środowisku ekslibrisu uchodzi za postać wyjątkową, ponieważ łączy kunszt artystyczny z prawdziwie tradycyjnym podejściem do roli ekslibrisu – jego dawnej, a zapominanej funkcji. Wykonuje również grafiki o tematyce bożonarodzeniowej i wielkanocnej (PF-ki i Allelujki).

fot. Blanka Batura

ISBN 978-83-976491-2-5

9 788397 649125